

บทที่ ๑

ความหลากหลายของชนิดนกในประเทศไทย

ประเทศไทยอยู่ในเขตร้อน (Tropical zone) ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม มีลักษณะอากาศแบบร้อนชื้น มีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี และอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรโลก จึงทำให้สภาพภูมิอากาศไม่ผันผวนรุนแรง และอุณหภูมิในแต่ละฤดูกาลไม่แตกต่างกันมาก จึงง่ายต่อการปรับตัวของสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีความหลากหลายของระบบนิเวศต่าง ๆ มากมาย มีป่าหลายประเภทที่เป็นแหล่งอาศัยของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าสน ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าชายเลน ป่าพรุ ป่าชายหาด บึงน้ำจืด ป่าไผ่ หุบหญ้า สังกมสิ่งมีชีวิตบนเขาหินปูน พื้นที่ชุ่มน้ำ ป่าบุง-ป่าทาม ก่อเกิดสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะแตกต่างกันมากมายในระบบนิเวศแต่ละแบบ ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศไทยยังเป็นเสมือนจุดบรรจบของเขตกระจายพันธุ์พืชและสัตว์หลายเขต คือ เป็นเขตซ้อนทับของกลุ่มพรรณพฤกษชาติ (Floristic region) ถึง ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอินโด-เบอร์มีส (Indo-Burmese elements) กลุ่มอินโด-ไชนีส (Indo-Chinese elements) และกลุ่มมาเลเซีย (Malaysian elements) ในส่วนของสัตว์ป่านั้นถือว่าประเทศไทยเป็นจุดซ้อนทับของเขตสัตวภูมิศาสตร์ (Zoological region) ถึง ๓ เขตด้วยกันคือ เขตชิโน-หิมาลัย (Shino-Himalayan) เขตอินโด-ไชนีส (Indo-Chinese) และเขตซุนดา (Sundaic) เป็นผลให้มีความหลากหลายทางชีวภาพในทุกระดับรวมกันอยู่ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนกที่พบในประเทศไทยตามที่ระบุไว้ในหนังสือคู่มือดูนกภาคสนามมีจำนวนชนิดมากถึง ๙๘๖ ชนิด (จารุจินต์ และคณะ, ๒๕๕๐) เมื่อเทียบกับจำนวนนกที่มีรายงานการพบและได้รับการตั้งชื่อแล้วทั่วโลกนี้ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๙,๖๗๒ ชนิด (Sibley and Monroe, ๑๙๙๐) หรืออาจจะกล่าวได้ว่าจำนวนนกที่พบในประเทศไทยมีประมาณ ๑๐% ของนกที่พบทั่วโลก นับว่าประเทศไทยมีความหลากหลายของชนิดนกสูงมากแห่งหนึ่ง

พิจารณาอย่างละเอียดในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยก็จะพบว่า ในแต่ละภูมิภาคจะมีลักษณะโครงสร้างทางธรณีวิทยา ภูมิอากาศ และสภาพลุ่มน้ำที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดสภาพธรรมชาติที่เหมาะสมต่อการใช้เป็นแหล่งอาศัย หากิน แหล่งหลบภัย และสร้างรังวางไข่ของนกแตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น ๖ ภูมิภาค ดังนี้

๑. เขตเทือกเขาและหุบเขาทางภาคเหนือ

พื้นที่ภูเขาและที่สูงในภาคเหนือของประเทศไทย มีลักษณะเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน ซึ่งต่อเนื่องลงมาจากเทือกเขาหิมาลัย โดยเชื่อมผ่านทางที่ราบสูงทิเบต วางตัวในแนวยาวเหนือ-ใต้ขนานกันลงมา ๕ แนว เริ่มจากเทือกเขาแดนลาวทางตอนเหนือ กั้นเขตแดนระหว่างไทยกับพม่า ทางด้านตะวันตกมีเทือกเขาถนนธงชัย ตอนล่างมีเทือกเขาผีปันน้ำ ๒ แนว และทางด้าน

ตะวันออกมีเทือกเขาหลวงพระบางและเทือกเขาเพชรบูรณ์ มีความสูงระหว่าง ๒๐๐-๒,๕๖๕ เมตรจากระดับน้ำทะเล ระหว่างแนวเทือกเขาเป็นที่ราบตามหุบเขากระจายทั่วไป เทือกเขาที่มีความสูงอยู่ทางด้านตะวันตกและตะวันออกของภูมิภาคนี้ ยอดเขาที่สูงที่สุดคือ ดอยอินทนนท์ ในจังหวัดเชียงใหม่ มีความสูง ๒,๕๖๕ เมตรจากระดับน้ำทะเล ภาคเหนือมีทั้งป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง ป่าสนเขา ป่าเบญจพรรณ และป่าเต็งรัง ลุ่มน้ำที่สำคัญอยู่ทางตอนล่างสุดของภูมิภาคนี้ ได้แก่ ลุ่มน้ำปิง วัง ยม และน่าน ซึ่งไหลมาบรรจบกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนไหลลงสู่ที่ราบลุ่มทางตอนกลางของประเทศ

นกที่อาศัยอยู่ในเขตเทือกเขาภาคเหนือประกอบด้วยนกที่อาศัยอยู่บนภูเขาสูงที่คล้ายคลึงกับนกที่พบในบริเวณเทือกเขาหิมาลัยและทางตอนใต้ของประเทศจีน เช่น นกภูหงอน นกคี๊วะ นกขัติยา นกกระรอกทองแก้มขาว นกหางร่า นกปีกลายตาขาว นกปากนกแก้ว รวมทั้ง นกเดินดง นกเขน และนกจับแมลงอีกหลายชนิดที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในฤดูหนาว นกประจำถิ่นบนภูเขาในภูมิภาคนี้มีไม่ต่ำกว่า ๖๐ ชนิด

ยอดเขาสูงที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ดอยอินทนนท์ซึ่งมีความสูงที่สุดเป็นแหล่งอาศัยของนกหลายชนิดที่ไม่พบในบริเวณอื่นเลย คือ นกกินปลีหางยาวเขียวชนิดย่อย *angkaensis* และนกกระจัดคอสีเทา ส่วนยอดดอยเชียงดาวซึ่งเป็นเทือกเขาหินปูนก็เป็นแหล่งที่พบไก่อฟ้าหางลายขวางและนกกินแมลงเด็กแฉก ดอยผ้าห่มปกก็เป็นบริเวณที่พบนกหายากและแตกต่างจากบริเวณอื่น ๆ ได้หลายชนิด เช่น นกไต่ไม้สีสวย นกขัติยา นกตีดหัวแดง นกกินปลีแดงหัวไพลิน นกภูหงอนวงตาขาว นกกระรอกแก้มแดง ยอดเขาเหล่านี้ยังเป็นแหล่งอาศัยในฤดูหนาวของนกที่อพยพย้ายถิ่นมาจากทางตอนเหนือของทวีปเอเชีย เช่น นกเดินดงอกเทา และนกเขนน้อยสีทองอีกด้วย

สำหรับนกประจำถิ่นที่อาศัยอยู่ในบริเวณพื้นราบนั้น เนื่องจากมีเทือกเขาขุนตาลทางตอนกลางของภูมิภาควางตัวในแนวเหนือ-ใต้เป็นเสมือนกำแพงขวางกั้นการแพร่กระจายของนกทางด้านตะวันตกและทางด้านตะวันออกของภูมิภาคนี้ให้แยกออกจากกัน ทำให้มีการแบ่งการแพร่กระจายค่อนข้างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากกรณีของไก่อฟ้าหลังเทาซึ่งพบเฉพาะทางด้านตะวันตกแต่ไม่พบทางด้านตะวันออก ในทางกลับกัน ไก่อฟ้าพญาล่อและนกโกโรโกโส ก็พบเฉพาะทางด้านตะวันออกของภาคเหนือเท่านั้น

ตอนเหนือสุดของภาคเหนือมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญคือ หนองบงคาย หรือทะเลสาบเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เป็นแหล่งอาศัยของนกแสกทุ่งหญ้า และเป็นแหล่งอาศัยของนกอพยพในช่วงฤดูหนาวหลายชนิด โดยเฉพาะกลุ่มนกเป็ดน้ำ มีหลายชนิดที่พบเห็นได้ยาก เช่น ห่านหัวลาย นกกระเรียนพันธุ์ยุโรป

๒. เขตเทือกเขาภาคตะวันตก

บริเวณภาคตะวันตกของประเทศไทยมีแนวเทือกเขาถนนธงชัยและเทือกเขาตะนาวศรี เป็นพรมแดนธรรมชาติกั้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ ลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีระดับความสูงเฉลี่ยประมาณ ๑,๕๐๐ เมตร เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำต่าง ๆ ที่สำคัญคือ แม่น้ำสะแกกรัง แม่น้ำแควใหญ่ แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำปรางบุรี และแม่น้ำเมย

ภูมิภาคนี้ปกคลุมด้วยป่าธรรมชาติที่สมบูรณ์ต่อเนื่องกันกับผืนป่าในประเทศพม่า ทำให้เป็นผืนป่าที่มีพื้นที่กว้างขวางที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีนกหลายชนิดที่พบได้เฉพาะป่าตะวันตกเท่านั้น เช่น นกภูหงอนพม่า นกเงือกคอแดง นกกะเต็นขาวดำใหญ่ รวมทั้งนกจู่ตันหางยาวและนกมุ่นรกหน้าผากน้ำตาล

นอกจากนี้ ป่าตะวันตกทางตอนใต้โดยเฉพาะผืนป่าแก่งกระจาน ยังทำหน้าที่เป็นแนวเชื่อมต่อสำคัญของสิ่งมีชีวิตทางตอนเหนือและตอนใต้ของประเทศไทย เนื่องจากเป็นเขตที่มีการทับซ้อนกันของพรรณพฤกษชาติ ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มอินโด-เบอร์มิส กลุ่มอินโด-ไชนีส และกลุ่มมาเลเซีย จึงทำให้สามารถพบสัตว์ที่กระจายอยู่ในเขตสัตวภูมิศาสตร์ทั้ง ๓ เขต ปรากฏอยู่ในภูมิภาคนี้ด้วย คือ สัตว์ที่กระจายอยู่ในเขตซิโน-หิมาลัยน เขตอินโด-ไชนีส และเขตซุนดา ดังนั้น เราจึงสามารถพบนกที่อาศัยเฉพาะทางภาคเหนือกระจายพันธุ์ลงมา เช่น นกคิเวปีกสีฟ้า นกกระรางหัวแดง นกจาบคาเคราน้ำเงิน และนกปรอดหัวตาขาว ในขณะที่ตัวนกก็นกก็สามารถพบนกที่อาศัยอยู่เฉพาะในป่าทางภาคใต้ก็กระจายพันธุ์ขึ้นมาถึงด้วยจำนวน ๕๓ ชนิด เช่น นกกะเต็นน้อยแถบอกดำ นกหัวขวานเขียวคอเขียว เหยี่ยวแมลงปอขาดำ นกเงือกหัวหงอก นกจาบคาเคราแดง และนกเขียวปากงุ้ม นอกจากนี้ ผืนป่าทางด้านตะวันตกยังเป็นแหล่งอาศัยของนกป่าที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ เช่น เป็ดกำ นกยูง และนกอ้ายจิว ตลอดจนนกกินซาก เช่น พญาแร้ง อีกด้วย

๓. เขตที่ราบลุ่มภาคกลาง

พื้นที่ตอนกลางของประเทศไทยมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มล้อมรอบด้วยพื้นที่สูง ๓ ด้านคือ ทิศตะวันตกและทิศเหนือมีเทือกเขาทางภาคตะวันตกและภาคเหนือ ทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีเทือกเขาเพชรบูรณ์กับเทือกเขาตองพญาเย็นเป็นแนวขอบ ส่วนทางด้านทิศใต้จรดอ่าวไทยมีแม่น้ำสำคัญหลายสายไหลผ่าน เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกง

ภูมิภาคนี้เป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ ในอดีตเคยเป็นแหล่งอาศัยและหากินของนกน้ำขนาดใหญ่หลายชนิด เช่น นกกระทง นกตะกรุม และนกกระเรียน แต่เนื่องจากการขยายพื้นที่เกษตรกรรม รวมทั้งการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและแหล่งชุมชน ทำให้พื้นที่อาศัยและหากินของนกลดลง การพบเห็นนกน้ำขนาดใหญ่จึงยากขึ้นทุกที อย่างไรก็ตาม ก็ยังสามารถพบ

น้ำขนาดกลางและขนาดเล็กได้บ่อย เช่น นกยาง นกอัญชัน นกอีโก้ง และนกกาฬน้ำ รวมทั้งนกปากห่างซึ่งมีแนวโน้มจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากมีการแพร่กระจายพันธุ์ของหอยเชอรี่จำนวนมากตามท้องทุ่งซึ่งเป็นแหล่งอาหารอย่างดีของนกปากห่าง

ช่วงฤดูหนาวสามารถพบนกอพยพได้หลายชนิด เช่น นกเป็ดน้ำ และนกชายเลนที่ต้องอาศัยหนองน้ำจืด หาดโคลนและหาดทรายชายทะเลบริเวณอ่าวไทยตอนในเป็นแหล่งพักหาอาหารก่อนเดินทางลงใต้ต่อไป สำหรับแนวขอบชายฝั่งทะเลซึ่งมีป่าชายหาดร่วมกับป่าชายเลนเป็นแหล่งหากินที่สำคัญของนกอพยพย้ายถิ่นขนาดเล็กที่อพยพลงไปสู่ภาคใต้ เช่น นกแซวสวรรค์หางดำ นกอีเสือลายเสือ และนกจับแมลงชนิดต่าง ๆ นกชนิดสำคัญที่พบเฉพาะภูมิภาคนี้คือ นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร มีรายงานการพบที่บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นนกที่มีข้อมูลน้อยมากและไม่มีรายงานการพบเห็นมานานแล้วจัดเป็นนกใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่งและยังเป็นหนึ่งในสัตว์ป่าสงวนของไทยอีกด้วย

๔. เขตที่ราบสูงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลักษณะเป็นที่ราบสูงเป็นแอ่งกระทะลาดเอียงไปสู่ทางทิศตะวันออก ด้านตะวันตกของภูมิภาคนี้มีเทือกเขาเพชรบูรณ์และเทือกเขาแดงพญาเย็นด้านทิศใต้เป็นเทือกเขาสันกำแพงและเทือกเขาพนมดงรักค้อย ๆ ลาดลงไปทางด้านทิศตะวันออก ทำให้แม่น้ำทุกสายในภูมิภาคนี้ไหลลงสู่แม่น้ำโขง ระดับความสูงโดยเฉลี่ยของภูมิภาคนี้ไม่เกิน ๒๓๐ เมตรจากระดับน้ำทะเล ทางตอนกลางมีแนวเทือกเขาภูพานลากผ่านในแนวทิศตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออก ลักษณะดังกล่าวทำให้มีการแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๒ ส่วนคือ แอ่งสกลนครตอนบนซึ่งมีแม่น้ำสงครามเป็นแม่น้ำสายหลัก และแอ่งโคราชทางตอนล่างมีแม่น้ำมูลและแม่น้ำชีเป็นแม่น้ำสายหลัก

ภูมิภาคนี้มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินโดยมนุษย์มาเป็นเวลานาน ทำให้มีป่าธรรมชาติเหลืออยู่มีไม่มากนัก สภาพป่าที่ยังสมบูรณ์ยังคงหลงเหลืออยู่ตามเขตภูเขาอดตัดที่มีความสูงระหว่าง ๑,๓๐๐-๑,๕๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลทางตอนเหนือของภูมิภาค เช่น ภูกระดึง ภูเขี้ยว ภูเวียง สภาพป่าเป็นป่าเต็งรัง ป่าสนเขา ป่าดิบแล้ง และป่าดิบเขา นกส่วนใหญ่ที่พบในภูมิภาคนี้มีความสัมพันธ์กับนกในแถบอินโดจีน บางชนิดเป็นนกที่ไม่พบในภูมิภาคอื่นเลย เช่น นกเต่าลมแม่น้ำโขง และนกนางแอ่นมาตินพันธุ์เนปาล นกหลายชนิดยังเป็นชนิดย่อยที่พบเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น ซึ่งมีความแตกต่างไปจากชนิดย่อยที่พบในภูมิภาคอื่น นอกจากนี้ แหล่งน้ำขนาดใหญ่หลายแห่งทางตอนใต้ของภูมิภาค เช่น อ่างเก็บน้ำสำนวมบึง ห้วยตลาดและห้วยจระเข้มาก ยังเป็นแหล่งหากินของนกที่บินอพยพระหว่างประเทศอินเดียและพม่ากับแหล่งสร้างรังวางไข่ในทะเลสาบเขมร เช่น นกกระเรียน นกตะกราม และนกกะทิง

๕. เขตชายฝั่งตะวันออก

เขตชายฝั่งตะวันออกสภาพธรรมชาติอันหลากหลาย ทั้งที่ราบ ภูเขาสูง และชายฝั่งทะเล โดยมีภูเขาและที่สูงเชิงเขาทางตอนกลางของพื้นที่ ส่วนที่ราบด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ติดกับชายฝั่งอ่าวไทย เทือกเขาที่สำคัญคือ เทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาจันทบุรี ซึ่งต่อเนื่องมาจากแนวเทือกเขาคาร์ตามอนและเทือกเขาอินทนนท์ในกัมพูชาและเวียดนามที่วางตัวในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้เกิดเป็นแนวปะทะลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดผ่านมาจากอ่าวไทย จึงมีฝนตกชุกและลักษณะภูมิอากาศคล้ายคลึงกับทางภาคใต้ของประเทศไทย โดยมีปริมาณน้ำฝนมากกว่า ๔,๐๐๐ มิลลิเมตร/ปี สภาพเช่นนี้ส่งผลให้มีชนิดพืชพรรณ และป่าไม้คล้ายคลึงกับทางภาคใต้ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดจันทบุรีและตราด ทำให้พบนกบางชนิดที่แพร่กระจายอยู่ในป่าของคาบสมุทรมลายูด้วย ในภูมิภาคนี้สามารถพบนกเหมือนกับทางภาคใต้จำนวน ๑๔ ชนิด เช่น นกแว่นตาขาวสีเหลืองปากซีด และนกปรอดโองท้องสีน้ำตาล

นกในภูมิภาคนี้มีความคล้ายคลึงกับนกทางตอนใต้ของอินโดจีน จึงมีทั้งนกที่เป็นชนิดและชนิดย่อยเหมือนกันหลายชนิด นกที่พบเฉพาะในเขตนี้ได้แก่ นกกระทาดงจันทบูร นกแก้วแล้วใหญ่หัวสีน้ำเงิน นกแก้วแล้วเขียวเขมร นกสาลิกาเขียวหางสั้น และนกมุนกรคิ้วดำ

๖. เขตคาบสมุทรมลายูหรือแหลมมลายู

พื้นที่ทางภาคใต้ของประเทศไทยมีลักษณะเป็นคาบสมุทรที่ขนาบด้วยมหาสมุทรอินเดีย (ทะเลอันดามัน) และอ่าวไทย ภูมิภาคนี้มีแนวเทือกเขาเป็นแกนสำคัญวางตัวในแนวเหนือ-ใต้ อยู่ก่อนไปทางด้านทิศตะวันตกคือ เทือกเขาตะนาวศรีตอนใต้และเทือกเขาภูเก็ต ส่วนทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบกว้างใหญ่ มีแม่น้ำสำคัญหลายสายโดยมีเทือกเขานครศรีธรรมราชขนานไปกับเทือกเขาภูเก็ต ตั้งแต่จังหวัดนครศรีธรรมราชไปจนถึงจังหวัดสตูล มียอดเขาสูงที่สุดคือ เขาหลวงในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสูง ๑,๘๓๕ เมตรจากระดับน้ำทะเล ทางด้านใต้สุดมีเทือกเขาสันกาลาคีรีกั้นพรมแดนไทยกับมาเลเซีย

ภูมิประเทศของภาคใต้รับลมมรสุมจากทั้ง ๒ ด้าน ทำให้มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า ๒,๐๐๐-๔,๐๐๐ มิลลิเมตร/ปี ไม่มีฤดูหนาวที่แท้จริง ทำให้เกิดสภาพที่เหมาะสมต่อการเกิดและการคงอยู่ของสังคมป่าดิบชื้นรกรกดิบ และป่าดิบที่ราบต่ำปกคลุมทั่วบริเวณ เช่น ป่าดิบเขาหลวง ป่าคลองแสง-เขาสก ป่าเขาบรรทัด และป่าฮาลา-บาลา

ชนิดนกที่พบในคาบสมุทรมลายูจัดเป็นนกที่อาศัยอยู่ในป่าที่ราบต่ำและป่าดิบชื้น มีนกที่อาศัยอยู่ในเขตซุนดา (Sundaic birds) ของประเทศอินโดนีเซียกระจายพันธุ์ผ่านทางประเทศมาเลเซียขึ้นมาด้วย จากลักษณะของภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกันออกไปจากพื้นที่อื่น ทำให้นกที่พบในภาคใต้ทั้งสิ้น ๑๘๐ ชนิด มีนกที่ไม่พบในภูมิภาคใดเลยของประเทศไทยมากถึง ๑๑๔ ชนิด หรือ ประมาณ ๖๓% ของนกที่พบในภาคใต้ นกที่พบส่วนใหญ่เป็นนกป่าที่มีสีสันสวยงาม เช่น นกในวงศ์นกแก้วแล้ว นกพญาปากกว้าง และนกขุนแผน

ชนิดที่โดดเด่นคือ นกตัวแล้วทองดำ ซึ่งเหลืออยู่จำนวนไม่มากนักในป่าที่ราบต่ำของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาประ-บางคราม จังหวัดกระบี่ และทางภาคใต้ของประเทศพม่าเท่านั้น

นกหลายชนิดพบได้เฉพาะในพื้นที่ป่าฮาลา-บาลา จังหวัดยะลา และนราธิวาส ซึ่งเป็นป่าฝนเดียวกับกับป่าในประเทศมาเลเซีย มีสภาพเป็นป่าดิบชื้นแบบมลายู (Himalayan rain forest) ที่มีความแตกต่างไปจากบริเวณอื่น ๆ ทำให้มีนกบางชนิดไม่พบในบริเวณอื่น ๆ เลย เช่น นกตัวแล้วแดงมลายู นกกินแมลงปากหนา และนกกะปูดนิ้วสั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณภูเขาสูงในเขตจังหวัดยะลา มีรายงานการพบนกชนิดใหม่ของไทยหลายชนิด ได้แก่ นกแว่นภูเขา นกไต่ไม้สีน้ำเงิน และนกโพระดกคิ้วดำ ซึ่งนกเหล่านี้เป็นนกที่พบเห็นเป็นประจำนภูเขาในประเทศมาเลเซีย

ป่าพรุ ซึ่งเป็นป่าที่มีเหลืออยู่ไม่มากนัก แต่ก็เป็นแหล่งอาศัยของนกบางชนิดซึ่งพบได้ง่ายในป่าประเภทนี้เท่านั้น เช่น นกเค้าแดง นกกางเขนดงหางแดง และนกจับแมลงป่าพรุ

ชายฝั่งทะเลทั้งด้านอ่าวไทยและอันดามันยังมีหาดทรายและป่าชายเลนปากแม่น้ำ เป็นแหล่งอาศัยของนกที่พบเฉพาะป่าโกงกาง และหาดทราย เช่น นกหัวโตมลายู นกตัวแล้วป่าชายเลน นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล นกจับแมลงป่าโกงกาง นกยางจีน และนกโจรสลัดเกาะคริสต์มาส